

*Сметаніна Н. В.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри кримінології та
кримінально-виконавчого права
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У ПРИВАТНОМУ СЕКТОРІ

На загальнодержавному рівні визнано, що корупція становить реальну загрозу національній безпеці країни, а протидія їй має бути віднесена до найвищих пріоритетів держави.

Основною причиною, яка зумовлює корупцію в приватному секторі, є фактичне зрощення бізнесу та влади, що призводить до використання політичного впливу для ведення бізнесу, незаконного лобіювання ухвалення законів та інших нормативно-правових актів тощо. Іншою причиною є те, що умови ведення бізнесу створюють підґрунтя для існування корупційної практики. Насамперед це недосконале та нестабільне законодавство, ухвалене, зокрема, внаслідок незаконного лобіювання певних бізнес-інтересів, ускладнені процедури регулювання підприємницької діяльності, корумповані контролюючі органи та судова система. Заходи щодо переслідування за корупційні правопорушення є неефективними через поширеність корупції в правоохоронній та судовій системах. Це призвело до системності корупції, внаслідок чого підприємці не мають можливості самостійно їй протидіяти, а також до формування толерантного ставлення до корупції серед представників бізнесу [1].

Окремі аспекти досліджуваної проблеми розглядалися у працях таких вітчизняних вчених, як Б. М. Головкін, В. М. Др'омін, А. П. Закалюк, О. М. Костенко, О. Г. Кулик, М. І. Хавронюк, В. І. Шакун та інші.

Подолати корупцію в приватному секторі можливо лише шляхом комплексного розв'язання проблем, наявності політичної волі для розмежування бізнесу та влади, реалізації реформ у публічному секторі, зокрема адміністративної реформи (обмеживши насамперед можливості чиновників для зловживання владними повноваженнями), здійснення дерегуляції підприємництва, забезпечення вільної конкуренції та дії антимонопольних правил, проведення реформи судових та правоохоронних органів, зниження рівня корупції на публічній службі. З іншого боку, держава повинна налагодити партнерство з бізнесом, стимулюючи його до використання альтернативних корупційних моделей поведінки та надаючи йому в цьому всебічну підтримку [1]. Ефективним механізмом допомоги приватному сектору може стати концепція електронного уряду. За такої схеми взаємовідносин «громадянин-держава» можна розраховувати на підвищення ефективності державного управління та обмеження корупції [2, с. 445, 446].

До суб'єктів, що беруть участь у здійсненні заходів запобігання і протидії корупції у приватній сфері, можна віднести постійно діючий консультативно-дорадчий орган з протидії корупції (Рада бізнес-омбудсмена), міжнародні організації та їх представництва в Україні, громадськість, а також фізичні особи, що працюють над виконанням програм (проектів) та імплементують стандарти у сфері антикорупційної політики [3, с. 258]. Так, відповідно до Положення Про Раду бізнес-омбудсмена (постанова КМУ від 26 листопада 2014 р. № 691), її основними завданнями є прийняття та розгляд скарг від суб'єктів підприємництва на дії або бездіяльність, зокрема рішення органів державної влади та органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління, а також їх посадових осіб; надання органам

державної влади та органам місцевого самоврядування рекомендацій щодо забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері підприємницької діяльності з метою її вдосконалення та поліпшення умов провадження підприємницької діяльності, запобігання корупційним діям та/або іншим порушенням законних інтересів суб'єктів підприємництва; надання органам державної влади та органам місцевого самоврядування, суб'єктам господарювання, що належать до сфери їх управління, рекомендацій щодо удосконалення та оптимізації процедур та/або способу, у який вони виконують свої повноваження, провадять підприємницьку чи іншу діяльність [4].

Для того, щоб популяризувати ідею комплаєнсу в Україні, 19 травня 2017 р. Рада бізнес-омбудсмена за підтримки Європейського банку реконструкції та розвитку і Організації економічного співробітництва та розвитку представила Всеукраїнську мережу доброчесності і комплаєнсу – нову ініціативу для бізнесу, який прагне працювати прозоро. Експерти зазначають, що важко переконати у необхідності комплаєнсу компанії, які не хочуть вийти на міжнародний ринок. Інша справа – глобальні компанії, які працюють із міжнародними партнерами. Для них він стає критичною умовою для отримання великих контрактів [5, с. 268].

На сучасному етапі розвитку антикорупційного законодавства у приватній сфері і впровадження комплаєнс-програм важливими завданнями залишаються, зокрема, пояснення, які механізми антикорупційної боротьби існують в принципі, і як вони працюють у компаніях; ознайомлення з міжнародним досвідом та українською практикою застосування законодавства; переконання тих, хто вважає, що успішно вести бізнес в Україні, не здійснюючи корупційних діянь, неможливо; демонстрація вигоди неухильного дотримання міжнародних антикорупційних стандартів, які є

реальною альтернативою сумнівних «переваг» корупційної практики; допомога українським компаніям виконати вимоги розділу X Закону України «Про запобігання корупції», про необхідність розробки і впровадження антикорупційних програм.

Окремої уваги вимагає питання запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у приватному секторі, зокрема, механізм здійснення повноважень під зовнішнім контролем, обмеження доступу до інформації, усунення від виконання завдань, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті. Також слід враховувати корупційні ризики, пов'язані з обмеженнями щодо одержання подарунків, неправомірної вигоди, формування правил поведінки з ними. Захист і заохочення викривачів корупції у бізнес-середовищі також мають набути нових цивілізованих форм.

Вважаємо, що на сьогоднішній час впровадження ефективних комплаєнс-програм і етичних програм в українських компаніях є найкращою можливістю запобігання корупції у приватній сфері і усунення проблем, а також захисту інтересів бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Закон України від 14.10.2014 № 1699-VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1699-18/page> (дата звернення: 02.09.2020).
2. Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період: монографія. Київ: Ін Юре, 2014. 564 с.
3. Головін Б. М. Механізм запобігання корупції. Часопис Київського університету права. 2018. № 4. С. 254–260.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 року № 691 про схвалення «Положення про Раду бізнес-омбудсмена». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/691-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.09.2020).
5. Сметаніна Н. В., Попова Д. І. Значення впровадження комплаєнс-програм для зростання прозорості українського бізнесу. Часопис Київського університету права. 2018. № 3. С. 266–269.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ В УМОВАХ КОРОНАКРИЗИ

**Матеріали панельної дискусії
IV Харківського міжнародного юридичного форуму
м. Харків, 23–24 вересня 2020 року**

Харків
«Право»
2020

УДК 343.9.018:616-036.22

З-12

Редакційна колегія:

В. Я. Тацій – академік НАН і НАПрН України, доктор юридичних наук, професор;

А. П. Гетьман – проректор з наукової роботи, академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор;

Ю. Г. Барабаш – член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор;

Б. М. Головкін – член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор

Забезпечення правопорядку в умовах коронакризи : матеріали панаельної дискусії IV Харків. міжнар. юрид. форуму, м. Харків, 23–24 верес. 2020 р. / редкол.: В. Я. Тацій, А. П. Гетьман, Ю. Г. Барабаш, Б. М. Головкін. – Харків : Право, 2020. – 250 с.

ISBN 978-966-998-048-9

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2020

© Національна академія правових наук
України, 2020

ISBN 978-966-998-048-9

© Оформлення. Видавництво «Право», 2020